

Maand van de hoop
Pagina 2. Anna Kreffer

Beeldverslag paddenstoeleninventarisatie Duinzicht,
Pagina 3. Eke van Batenburg

**Een bijzonder uitje met de
Bomenwerkgroep**
Pagina 4. Marieke Bos

Nieuwe coördinator van de Nachtvlinderwerkgroep
Pagina 6. Sjoerd Groos

**Zeldzame Eikelmuis waargenomen in
Pasgeld** Pagina 7.

En Verder:

- ▶ Boek van de maand: De biologische klok..7
- ▶ Agenda..8
- ▶ Contact bestuur en werkgroepen..9

Deze Nieuwsbrief verschijnt gewoonlijk maandelijks rond de 1^e van die maand. Leden KNNV afdeling Den Haag ontvangen een e-mail met kleine toelichting als een nieuwe Nieuwsbrief op deze website staat. Als je steeds bij het verschijnen van een Nieuwsbrief zo'n bericht wilt blijven ontvangen hoeft je niets te doen. Wil je de meldingen over de nieuwsbrief van KNNV Afdeling Den Haag niet ontvangen (of juist weer wel)? Vul dan "[Het formulier](#)" op de pagina Nieuwsbrieven in.

Beestje van de maand november 2023: Maand van de hoop

Tekst: Anna Kreffer.

Het zal maar weinig mensen ontgaan zijn dat het met de natuur niet zo goed gaat. Klimaatopwarming, achteruitgang biodiversiteit, stikstofneerslag, vernietiging van leefgebied voor onze mede-aarde-bewoners, lichtvervuiling, de lijst is lang.

November: kans om wat te doen

Dit is nu niet de plaats om dit alles te analyseren. De verbanden zijn soms ingewikkeld en subtiel, de ene soort heeft meer last van klimaatextremen, een andere van de stikstofdeken. Het is duidelijk dat alles samen niet bevorderlijk is voor instanthouding van de natuur, maar ook is het slecht voor onze gezondheid.

Het is nog net niet te laat! Graag doe ik hier een oproep om deze maand het verschil te maken, met dat wat in je eigen macht ligt. Stem op 22 november 2023 op een partij die gaat voor vergroening en een andere vorm van landbouw, niet grootschalig en met (veel) minder vee en gif.

Actie tegen glyfosaat

De komende weken hebben we de kans om het gebruik van glyfosaat in Europa te verbieden. E-mail de vier regeringsleiders die

het verschil kunnen maken. Glyfosaat, het actieve ingrediënt in Roundup, geproduceerd door Bayer-Monsanto, is een herbicide dat niet alleen in landbouw wordt gebruikt, maar ook in stedelijke gebieden. We weten dat het verwoestend is voor biodiversiteit en het is waarschijnlijk dat het bij mensen Parkinson veroorzaakt.

<https://act.greens-efa.eu/nl/glyfosaat>

Wees niet alleen deze maand "bewust":

- ▶ Kies voor biologisch voedsel om boeren te helpen de omslag te maken.
- ▶ Eet minder vlees of kleinere porties. Eenmaal per week geen vlees scheelt al.
- ▶ Kies voor schoonmaakmiddelen met geen of weinig milieubelasting.
- ▶ Koop duurzaam en lokaal. Of koop niet, maar repareer of kijk eens bij de kringloop.
- ▶ Bespaar energie en water.

Begin met kleine stappen, maak het jezelf niet te moeilijk. Alle beetjes helpen. Succes!

Heb je tips en ideeën die je met ons wil delen? We horen het graag. Vragen of opmerkingen: voorzitter@den-haag.knnv.nl

Stikstofneerslag is een oorzaak voor overmatige groei bramen en brandnetels. Foto: Hans van Helden

Beeldverslag paddenstoeleninventarisatie van de Duinzicht

Foto's: Eke van Batenburg

Gezoneerde stekelzwam
Hydnellum concrescens

Wollige stekelzwam
Phellodon confluens

Tengere stekelzwam
Phellodon melaleucus

Geweizwam
Xylaria hypoxilon

Geelbruin plooirokje
Parasola leiocephala

Piekhaarzwammetje
Crinipellis scabella

Vaalroze parasolzwam
Lepiota subincarnata

Prachtmycena
Mycena crocata

Gewoon elfenschermpje
Mycena pura

Streepsteelmycena
Mycena polygramma

Vriendelijke groet....Eke

Een bijzonder uitje met de Bomenwerkgroep

Tekst en foto's: Marieke Bos

We waren het er over eens dat we niet te ver wilde reizen en dat de locatie gemakkelijk bereikbaar zou moeten zijn. Dat hebben we gevonden. We zijn naar Leiden gegaan en hebben een gedeelte van de Singelroute gelopen.

Een prachtige route. Vooral als bomenliefhebbers hebben we ons hart kunnen ophalen en dat niet alleen aan bomen, want we liepen door de leukste straatjes, over bijzondere bruggetjes, door poorten en uiteraard zoveel mogelijk langs water met mooi begroeide oevers.

Volop katjes

Heel snel aan het begin, kwamen we een aantal *Taxodium distichum* tegen, de moerascipres. De knieën zijn ons niet opgevallen maar wel de mannelijke nog onrijpe katjes

Gracht met brug, bloemen, bomen en oude gevels

en groene onrijpe vruchten. De bomen hingen vol, wat we nog nooit eerder zo uitbundig hadden gezien.

Daarna een heester met vreemde vruchtjes, die we niet zo gauw thuis konden brengen. Maar uit PlantNet kwam een naam naar voren: *Eriolarynx australis*. Aan de soortnaam zou je haast zeggen dat die uit Australie kwam, maar het betekent "zuidelijk". De plant is afkomstig uit Zuid-Amerika. De bloeiwijze van mei tot augustus met prachtige, volgens de foto's van Google blauwe klokachtige bloemen als de witte bloemen van de *Brugmansia* maar dan veel kleiner. Dus in mei weer afreizen naar Leiden.

Kloeke Sequoiadendron

Diverse bewoners langs Singelroute hebben stroken gemeentelijke groen geadopteerd en onderhouden, waardoor het een feestje is om er langs te lopen.

Onderweg kwamen we een enorme *Sequoiadendron gigatum* (zie foto van Hilde), die ons op viel en helemaal met een bordje dat die 20 jaar oud was. Wij vonden dat deze gigant, minstens al 50 jaar of ouder moest

Sequoiadendron gigatum .
Foto: Hilde Küpfer

Eriolarynx australis

Taxodium distichum, vrouwelijke bloeiwijze

zijn. Misschien is 'n 1 voor de 20 weggevallen of een 0 na de 20, het blijft gissen.

Oude Tulpenboom

De route kwam langs de Hortus en we hadden de mogelijkheid door de tuin te lopen (mits met kaart) maar we kozen er voor de Hortus over te slaan. Wel maakte we een stop in het restaurant en kochten kaarten voor de achterblijvers die niet meekonden.

Daarna liepen we langs de oudste boom van de Hortus de tulpenboom, *Liriodendron tulipifera*, die in 1716 was gezaaid door Boerhaave. Via een zijpaadje en door een tunnel kwamen we op de 5^e Binnenvestgracht uit. De gracht was een scheidingslijn tussen de Hortus en de smalle weg met grachtenhuisjes.

Veel meer te zien dan bomen

De hele route bleef ons verrassen en de bewoners, bedrijven en gemeente, hebben er veel aan gedaan om ons van een groene kleurrijke en bezienswaardige route te laten genieten.

We hadden we ook het weer mee. Een mooie blauwe lucht en een prettig gezelschap van bomenliefhebbers. Sommigen hadden wel een boek bij zich, maar we waren niet van plan om echt te gaan deter-

Taxodium distichum, mannelijke bloeiwijze

mineren. Op de voorgrond stond 'genieten' dat hebben we zeker gedaan.

De hele route hebben we nog niet gelopen, dat doen we een andere keer.

Voor degene die geïnteresseerd zijn: op internet kan je de route en plattegrond vinden.

Hoi, even voorstellen: ik ben Sjoerd Groos, de nieuwe coördinator van de Nachtvlinderwerkgroep KNNV Den Haag, sinds september 2023.

Ik zag de zomer van 2023 voorbijgaan met slechts één nachtvlinder evenement op de agenda en zag ook de oproep voor een nieuwe coördinator en dacht bij mezelf; laten we volgend jaar wat vaker gaan vlinderen!

Van laken naar meetpunt

Ik zal maar meteen met de billen bloot; ik ben zelf geen specialist op het gebied van nachtvlinders. Ik ben enthousiast geworden na een aantal keer vlinderen bij een laken en heb toen besloten thuis een meetpunt te beginnen voor het nationale meetnet nachtvlinders van de vlinderstichting.

Thuis zet ik dus sinds het voorjaar regelmatig een LED-emmer, maar heb tijdens de zomer ook ontdekt hoe leuk het is om dit op andere plekken te doen.

Als je één keer hebt gevlinderd bij een laken op een zwoele zomeravond dan laat dat je niet meer los!

Vlinderen in Meijendel

Wat mij betreft volgend jaar in de zomer dus wat vaker 's nachts op pad. Bij de egeleopvang in het Westduinpark hebben we een mooie stek waar we regelmatig met een lakenopstelling kunnen gaan staan.

Sjoerd Groos, de nieuwe coördinator van de Nachtvlinderwerkgroep KNNV Den Haag

Wat we verder gaan doen binnen de werkgroep kunnen we samen bepalen. We beschikken bijvoorbeeld ook over een vergunning om te inventariseren in een gedeelte van Meijendel, maar de werkgroep heeft daarvoor momenteel geen concreet projectplan.

Interesse?

Ben je geïnteresseerd in nachtvlinders, of heb je zelf ideeën voor gerelateerde activiteiten, sluit

je dan aan, je bent van harte welkom!

Stuur een mailtje naar:

nachtvlinders@den-haag.knnv.nl

Hartelijke groeten,
Sjoerd Groos
Coördinator Nachtvlinderwerkgroep
KNNV Den Haag

Sjoerd is in 1980 geboren als Rotterdammer. Hij groeide op in het dorp Berkel en Rodenrijs. In 2004 studeerde hij af als Digital Media Designer (HKU, Hilversum). In 2009 verhuisde hij naar huidige adres in de Bomenbuurt in Den Haag.

In 2010 behaalde hij zijn diploma als Autonoom beeldend kunstenaar aan de KABK, Den Haag.

Sjoerd is getrouwd en heeft twee kinderen, twee creatieve meiden van 11 en 8 jaar

Boek van de maand **De biologische klok** Levensritmes in beeld

Auteur: Helen Pilcher
Prijs leden € 22,45 , niet-leden € 24,95

Hoe snel is het reactievermogen van een vleesetende plant? Wat zijn de meest sterfsvolle periodes voor een populatie walvissen? Hoe herstelt een ecosysteem na een verwoestende brand? De natuur heeft haar eigen inwendige biologische klok die zich uit in biologische, evolutionaire en ecologische processen en ook in diergedrag.

Tijd vormt de rode draad in dit rijk geïllustreerde boek. Het brengt natuurlijke processen in beeld op het niveau van orga-

nisme, populatie en ecosysteem. Voorbeelden zijn onder andere eb en vloed, ademhaling, draagtijd, winterslaap en jaarlijkse migratie. Ontdek de inwendige klok van de natuur en natuurlijke ritmes en levenscycli van dieren, planten, mensen en ecosystemen. Verrassende inzichten, boeiend en toegankelijk in beeld gebracht.

Natuurboeken zijn een fijn cadeau voor jezelf of familie en vrienden. De KNNV uitgeverij heeft veel mooie boeken, ook die kun je bij ons bestellen!

<https://knnvuitgeverij.nl/>

Leden van de KNNV krijgen 10% korting. Bestel via de afdeling: makkelijk, geen verzendkosten en je steunt de afdeling!

Bestel bij: voorzitter@den-haag.knnv.nl

Zeer zeldzame Eikelmuis waargenomen op tuinvereniging De Schoffel in Pasgeld

Veel Rijswijkers zijn zich er niet van bewust, maar Rijswijk heeft in het Landschapspark Pasgeld een heel bijzonder stukje natuur. In 2016 werd op het erf van 't Haantje 51 een eikelmuis aangetroffen. In 2017 werden er op het volkstuincomplex Tot Ons Genoegen aan 't Haantje in Rijswijk in totaal 27 dieren gevonden. Deze zijn weggevangen en in Zuid-Limburg uitgezet.

Eikelmuis gespot

Op de tuinvereniging De Schoffel in Pasgeld Rijswijk is recent een kleine muis met witte strepen op de flanken en een betrekkelijke korte staart waargenomen. De zebramuis is het niet. Maar welke soort dan wel? Na bestudering van foto's van de Siberische grondeekhoorn en jongen van de eikelmuis lijkt het te gaan om een jong exemplaar van de eikelmuis.

Nieuwe waarnemingen met een foto moeten dit nog bevestigen.

De populatie op het voormalige volkstuincomplex Tot Ons Genoegen is weliswaar

Foto: Natuurvereniging Natuurlijk Delfland

weggevangen maar het werd al verwacht dat de eikelmuis zich ook op andere volkstuincomplexen zou hebben gevestigd. Dat blijkt nu dus waarschijnlijk het geval bij De Schoffel.

Twee plekjes in Limburg

De twee andere plekken in Nederland waar eikelmuisen leven zijn het Savelsbos en de Bemelerberg in Zuid-Limburg. De uitgezette

populatie met de Rijswijkse eikelmuisen op de Bemelerberg doet het erg goed. Nu blijkt uit de cijfers van dit jaar dat de bijna uitgestorven populatie in het Savelsbos het ook weer beter lijkt te doen. De Rijswijkse populatie blijkt dus heel erg vitaal te zijn.

Eikelmuis melden

Natuurvereniging Natuurlijk Delfland heeft de volkstuintverenigingen gevraagd om waarnemingen van de eikelmuis te melden.

Het zijn schuwe dieren. Je ziet ze niet makkelijk. Kijk in de avondschemering of een eekhoornachtig diertje in het struweel rondloopt. Ze komen niet alleen voor op de volkstuinten, ook in het gebied er omheen in het Wilhelminapark, Elsenburgerbos of de TNO-locatie kunnen eikelmuisen zitten. Zoek de eikelmuis en meld de waarnemingen, liefst met foto, bij natuurdelaland@knnv.nl, voorzitter@den-haag.knnv.nl, of waarneming.nl

Agenda

Geen lid? Ga eens mee om kennis te maken.

- ▶ Meerijden in auto? Afrekenen met chauffeur aan eind van excursie à € 0,10/km
- ▶ Deelname altijd op eigen risico.
- ▶ Meenemen van honden of andere huisdieren is niet toegestaan.
- ▶ Info: Ineke Gilbert, 06-44069099, inekegilbert@ziggo.nl

▶ **Zaterdag 11 november. Dagexcursie Driebergen - Bunnik**

We lopen een stuk van het Stoetwegepad. Een afwisselende en mooie Herfstwandeling door open gebied en bomen, langs de Kromme Rijn en door landgoed Nienhof. Thema: Vogels en paddenstoelen. Lengte ongeveer 10 km. Het kan af en toe modderig zijn. Verzamelen: 9:10 uur CS Den Haag bij boekwinkel. Trein vertrekt 9:25 uur. Organisatie: Marijke Ammerlaan, 070-3871187 en Mies Eveleens, 015-2571535.

▶ **Zaterdag 18 november. Inventarisatie lichenen in Oud Eik en Duinen**

Ihk van project Oud Eik en Duinen. Aanmelden: Karel Gort lichenen@den-haag.knnv.nl

▶ **Zaterdag 25 november. Dagexcursie Meijendel**

Het landschap in Meijendel is mooi in ieder jaargetijde. We maken een rondwandeling van 9 á 10 km. Horeca: halverwege.

Verzamelen: om 9:45 uur bij de parkeerplaats Kieviettsduin, Meijendelseweg in Wassenaar. Bereikbaar met bus 43 en 44 van Centraal station Den Haag, halte de Kieviet. Het is ongeveer 20 minuten lopen naar het verzamelpunt. Overleg over vervoer mogelijk. Organisatie: Renée Lankhorst tel. 06-38508583 en Ineke Gilbert 06-44069099

▶ **Vrijdag 1 december 2023 vanaf 19:30 uur**

Digitale bijeenkomst bestuur. Eens meedenken en meepraten? Welkom!

Info en aanmelden: voorzitter@den-haag.knnv.nl

▶ **Zaterdag 9 december. Dagexcursie Hollands Duin bij Noordwijk**

We lopen het Boswachterspad van ongeveer 8 km, door Kachelduin en Malote. Verzamelen om 09:30 uur op de parkeerplaats van station Den Haag Mariahoeve aan de kant van de Appelgaarde, Voorburg. Daar van daar gaan we met de auto. Horeca aan het begin: Duindamseweg 8, Noordwijk. Aanmelden: Jola Gerbrands gerbrands1@ziggo.nl, 070-3201485 of Els Kempen 06-45833327

▶ **Vrijdag 29 december. Pannenkoekenwandeling**

We maken weer een wandeling door het Panbos met pannenkoeken na (voor eigen rekening). Wandelen 10:00 - 12:00 aansluitend 12:00 - 14:00 uur pannenkoeken eten. Graag aanmelden: wandeling en/of pannenkoeken i.v.m. reserveren. Organisatie: bestuur voorzitter@den-haag.knnv.nl

▶ **Zaterdag 20 januari. Winterwandeling strand en duinen**

Vanaf Kijkduin richting Monster.

Aanmelden: Jola Gerbrands gerbrands1@ziggo.nl, 070-3201485 of Els Kempen 06-458333

Nieuwe penningmeester gezocht

Annelies Willemse heeft er bijna zes jaar opzitten als penningmeester en ledenadministrateur. Zij stelt zich niet opnieuw beschikbaar, wat betekent dat we na de ALV, maart 2024, zonder verder moeten. Ons bestuur is dan niet meer compleet en het voortbestaan van onze vereniging komt in gevaar. Wie gaat de taken overnemen? Laat het nu weten, dan is er nog voldoende

inwerktijd. Info en aanmelden:
penningmeester@den-haag.knnv.nl

Zaterdag 18 november 2023 Beleidsraad
De beleidsraad adviseert het Landelijk Bestuur over verenigingszaken. Twee keer per jaar komen vertegenwoordigers van alle KNNV afdelingen bij elkaar. Eenmaal digitaal in februari en eenmaal live in november.

Kopij voor de nieuwsbrief: vóór 23^e van de maand

Altijd leuk om jouw avonturen met beestjes, planten en zwammen, liefst voorzien foto's, te delen met anderen. Stuur jouw *eigen* foto's met en een kort verhaaltje vóór de 23^e van de maand naar de redactie. 300-400 Tekens is al mooi, meer mag ook. Pluk geen foto's of teksten van het internet: op zowel foto's als tekst zitten auteursrechten, een boze fotograaf of schrijver stuurt de redactie een flinke rekening.

Maak bij iedere foto een bijschrift, en vermeld de maker. Handig om het bijschrift tevens de naam van de foto te maken. Laat de redactie niet puzzelen!

Tip: Schrijf in de OTT of OVT, dat leest lekker vlot weg.

Mail kopij naar: redactie@den-haag.knnv.nl
Heb je veel foto's? Neem dan contact op met de redactie voor <https://www.dropbox.com/> of gebruik <https://wettransfer.com/>.

Contactgegevens voor bestuur en werkgroepen KNNV afdeling Den Haag

► Voorzitter

Anna Kreffer: voorzitter@den-haag.knnv.nl

► Secretaris

Ineke Gilbert: secretaris@den-haag.knnv.nl

► Penningmeester

Annelies Willemse: penningmeester@den-haag.knnv.nl

► Bomenwerkgroep

Coördinator Marieke Bos: 070-3549 568 / bomen@den-haag.knnv.nl

► Studiegroep Lichenen (voorheen korstmossen)

Info: Karel Gort: lichenen@den-haag.knnv.nl

► Paddenstoelenwerkgroep

Coördinator Kees Pinster, tel. 06-337 73176 / paddenstoelen@den-haag.knnv.nl

Er zijn activiteiten; kijk op de pagina van de paddenstoelenwerkgroep!

Kijk ook in: "[Programma PWWP 2023 1^e halfjaar](#)".

► Plantenwerkgroep

Coördinator Myra Meijering: 06-266 92544 / planten@den-haag.knnv.nl

► Vogelwerkgroep

Info: Marijke Ammerlaan: tel. 070-387 1187 / vogels@den-haag.knnv.nl

► Nachtvlinderwerkgroep

Info: Sjoerd Groos: nachtvlinders@den-haag.knnv.nl

► Insectenwerkgroep

Info: Alexander Deelman, 070-350 24 93 / insecten@den-haag.knnv.nl

Dat is 't !